

для функціонування за межами власної країни. Розкрито сутність і особливості проблематики розширення масштабів вищої освіти, і проблеми втрати кваліфікованих людських ресурсів.

Ключевые слова: процес інтернаціоналізації, тенденції, міжнародний досвід, конкурентоспроможність, мобільність студентів.

Logoyda I. Quality of Higher Education in the Context of Cultural Integration and Internationalization

With the development of globalization and internationalization of the economy and businesses, higher education faces new goals – training professionals able to work effectively in the global market. The article deals with the concept of the integration of higher education and its internationalization. The article describes the essence of the factors of influence on the process of internationalization of higher education, mobility of students and teachers, on the example of monitoring of quantitative changes in recent years. The main directions of the internationalization of higher education are focused on: integration of pedagogical efforts and resources; popularization of the ideals of mutual respect; improving education through international experience; employment specialists with higher education on the international labor market; formation of the graduates skills and knowledge required for the operation outside of their own country. The essence and characteristics of problematic scale of higher education, and the problems of the loss of skilled human resources are characterised. According to the article we need to upgrade the high school to ensure the quality of professional training, their deep professional competence, civic engagement and social responsibility.

Key words: internationalization, trends, international experience, competitiveness, mobility of students.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378:[001.891+004.85]

Р. О. Павлюк

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПЕРЕХОДУ ДО НАВЧАННЯ НА ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ОСНОВІ

Нині наскрізною проблемою новітнього суспільства України є перехід на нову систему із осмисленням трансформаційних процесів, які відбуваються в політичній, економічній, освітній, науковій та науково-

технічній галузях. Така проблема постає, перш за все, через низку реформ та глобалізаційних світових процесів, які, безперечно, впливають на свідомість та мислення особистості. Реформи – це обов’язковий елемент переходу на новий етап розвитку як суспільства в цілому, так і конкретної особистості зокрема.

Відомо, що рушійною силою переходу суспільства на новий рівень та етап розвитку є молодь (психологічні періоди зрілої юності – 18-20 років та ранньої дорослості – 20-40 років), яка у цей віковий період здобуває вищу освіту, професійну освіту, відбувається становлення особистості як професіонала, розвивається кар’єра. Крім того, особистість у цей період перебуває у стані переосмислення суспільних та особистісних цінностей, формується усталене світобачення та світосприймання, формуються життєві пріоритети тощо. Відповідно до цього безперечним є факт, що загальне уявлення особистості про її місце у суспільстві та участі у його розбудові впливає на відповідний елемент суспільного, державного, економічного, освітнього, наукового сектору тієї держави та нації, до якої має свою приналежність особистість.

Відповідно до висловленого вище, ми хочемо зацентувати увагу на ролі та місці особистості в освітньому та науковому секторі, оскільки на наше глибоке переконання саме рівень та якість освіти й науки має безпосередній вплив на ефективний розвиток політичної, економічної та інших секторів суспільного розвитку.

Реформи у системі вищої освіти (Закон «Про вищу освіту» 2014 року) та у науково-технічному секторі (Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність» 2015 року) дають широкі можливості для підготовки висококваліфікованих фахівців та чітко регламентують освітню та наукову політику сучасних вишів і наукових установ. Зміни, задекларовані у зазначених законах передбачають підготовку фахівців у системі вищої освіти та освіти упродовж життя перш за все з використанням дослідницьких технік, тобто у навчанні, заснованому на дослідженні або навчанні на дослідницькій основі (research-based education/learning). Така система навчання має свої беззаперечні переваги, оскільки під час формування необхідних професійних компетентностей паралельно підсилюється розвиток дослідницьких умінь, критичного та аналітичного мислення, повною мірою реалізовується принцип переходу від відтворювального навчання до проблемно-пошукового, розвивається здатність фахівця робити логічні висновки на основі набутого досвіду, посилюється практична складова професійної підготовки через розвиток умінь до проведення якісних досліджень. Відповідно, така система навчання значно впливає на якість здобутої освіти, тобто забезпечує перехід до нової якості освіти згідно з європейськими стандартами, що є одним із основних завдань сучасної практики вишів України.

Як слушно зазначають В. Прошкін та І. Прошкіна, дослідницьке навчання або навчання, засноване на наукових дослідженнях є

пріоритетним у діяльності провідних зарубіжних університетів. Головною характеристикою такого навчання є підготовка бакалаврів, магістрів в умовах науко зорієнтованого освітнього середовища, що реалізується на кафедрах, в університетських науково-дослідницьких інститутах, центрах, лабораторіях і спрямоване на формування в студентів вмінь застосовувати знання з різних галузей задля вирішення конкретних науково-дослідних, практичних завдань [4, с. 94].

Звісно, тема навчання на дослідницькій основі (навчання, засноване на дослідженнях) не є новою. Проведений нами аналіз досліджуваного питання дозволив виокремити підходи, концепції та методологію розвитку цього питання у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях. Деякі зарубіжні дослідники (П. Ханус (P. Hanus), Е. Ладжман (E. Lageman), Дж. Девей (J. Dewey)) пов'язують появу навчання на дослідницькій основі із виокремленням педагогічних наукових досліджень із системи психологічних. Цьому передувало загальне наукове дослідження у системі спільних наук (наприклад, гуманітарних). Таке твердження бере свій початок із першої половини ХХ століття [9, с. 13 – 14]. У багатьох зарубіжних дослідженнях система навчання на дослідницькій основі пов'язується із проектним навчанням, тобто підготовкою студентом випускової роботи на основі проведення тривалого дослідження, при цьому обов'язковим є залучення міжпредметних зв'язків (міждисциплінарності, інтердисциплінарності): Дж. МакКіні (J. McKinney), Е. Грін (A. Green), Дж. Болдвін (G. Baldwin), П. Блекмур (P. Blackmore), М. Фрейзер (M. Fraser), Дж. Томас (J. Thomas,) та ін. Окрім того, з історії науки та освіти відомо, що класичним прикладом та першим зразком запровадження системи навчання на дослідницькій основі є погляди та діяльність німецького вченого Вільгельма фон Гумбольдта (Humboldt, W von). Його ідеї про єдність науки та освіти сягають початку ХІХ ст.

Незважаючи на більше ніж 200-річну історію розвитку освіти на дослідницькій основі у провідних університетах Європи, нині ця концепція ще не здобула повної адаптації та імплементації в систему освіти України. Останніми роками увага науковців та практиків вишівської освіти до цього питання посилилась. Можемо це спостерігати у розвої концепції переходу до навчання на дослідницькій основі (Л. Хоружа, В. Прошкін); моделях підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури (Н. Батечко, Т. Федірчик); проектуванні систем відкритої освіти (С. Прийма), систем науково-дослідницької діяльності студентів (бакалаврат/магістратура) (О. Дмитришин, Л. Суценко); дослідження історії розвитку системи науково-дослідницької роботи у вишах України та зарубіжжя (Н. Процишин, М. Србуєв) та ін.

Важливим у дослідженні та розробленні системи навчання на дослідницькій основі є система забезпечення якості освіти відповідно до вимог Європейського простору вищої освіти. Ґрунтовними

дослідженнями у цьому напрямку є розвідки В. Лугового, С. Калашнікової та ін.

Проте концепція навчання на дослідницькій основі не набула ще свого втілення в єдину систему із уніфікованим змістом, формами, методами, прийомами, принципами, педагогічними умовами. *Метою* нашої наукової розвідки, відповідно до висловленого вище, є спроба у систематизації стратегічних напрямків у системі вищої освіти України до переходу на навчання на дослідницькій основі.

Система навчання на дослідницькій основі, перш за все, має на меті сприяння побудові тісного інтелектуального та практичного зв'язку між дослідницькими завданнями та особистою траєкторією навчання. Відповідно до досліджень науковців Інституту вищої освіти Гріфіца навчання на дослідницькій основі дає такі переваги студенту під час його професійної підготовки: формування у студента розуміння цінності дослідницької роботи, етики проведення наукового дослідження; насичення професійної підготовки практичними результатами короткотривалих якісних досліджень; розвиток розуміння впливу їхнього дослідження відповідно до обраного фаху на розвій суспільства; розвиток таких психологічних вроджених якостей як критичне та аналітичне мислення, навчання вирішенню проблем дослідницького характеру; розвиток здібностей до якісної інтерпретації даних результатів дослідження із обґрунтуванням значення цієї здібності для професійної діяльності та особистого розвитку; оперування методами проведення кількісного та якісного дослідження, які безперечно мають позитивний вплив на результати навчання [8]. Такі результати навчання забезпечують спеціальні форми організації освітнього процесу: дослідницьке навчання як обов'язкова складова освітнього процесу, застосування методу навчання на дослідницькій основі у викладанні та навчанні, вивчення засобів проведення дослідження, індивідуально-орієнтований зміст дослідження [7].

Виходячи із зазначених вище результатів навчання на дослідницькій основі та форм його організації, вченими виділено методи, які є ефективними для забезпечення такої діяльності студентів під час професійної підготовки. Серед них, поряд із проблемним навчанням, найширше застосовується метод проектів, проектне навчання.

На нашу думку, для того, аби ефективно застосовувати проектне навчання як ефективний метод системи навчання на дослідницькій основі, варто зрозуміти значення цього методу, як його розуміють у провідних європейських університетах.

Нині в Україні терміном «проект» позначають велику кількість як методів навчання, продуктів результату діяльності, так і сам процес виконання певної діяльності. Під проектом розуміють комплекс науково-дослідних, проектно-конструкторських, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших заходів, пов'язаних ресурсами, виконавцями та термінами, відповідно оформлених і направлених на

зміну об'єкта управління, що забезпечує ефективність розв'язання основних завдань та досягнення відповідних цілей за певний період. Кінцевими цілями проектів є створення та освоєння нової техніки, технології та матеріалів, що сприяє виходу вітчизняної продукції на світовий рівень. Проект – це задум (завдання, проблема) та необхідні засоби його реалізації з метою досягнення бажаного економічного, технічного, технологічного, наукового чи організаційного результату [2].

Адаптуючи наведене широке визначення поняття «проект», виокремимо з нього значущі для нас твердження для формулювання поняття «науковий навчальний проект».

Отже, науковий навчальний проект – це комплекс науково-дослідницьких, організаційних, навчальних заходів, пов'язаних ресурсами, виконавцями та термінами, відповідно оформлених, із використанням відповідних методів та засобів дослідження, що забезпечує виконання конкретних дослідницьких та навчальних завдань для досягнення відповідних цілей. Інакше мовити – це результат навчальної та дослідницької діяльності студента з конкретної дисципліни чи комплексу дисциплін, який є підтвердженням сформованості конкретної компетентності чи сформованості певної здатності до певного виду діяльності.

Звісно, підготовка наукового навчального проекту є лише однією із форм, яка може застосовуватись при організації навчання на дослідницькій основі, проте вона може бути і показником результату навчання. На наше переконання науковий навчальний проект є ефективним засобом перевірки сформованості тієї чи тієї компетентності й професійної зокрема.

Відповідно до висловленого вище твердження додамо, що науковий навчальний проект може бути короткотривалим або довготривалим (визначається цілями), але його якісній підготовці передують довготривалий освітній процес, який передбачає формування в студента компетенцій, необхідних для визначення мети проекту, цільової аудиторії, об'єкту та предмету дослідження; визначення завдань проекту; формування вмінь для проведення кількісних та якісних досліджень, збору кількісних даних, якісної їх інтерпретації; формування знань про етику проведення наукових досліджень; розвиток технічних можливостей для технічного оброблення даних, якісного оформлення проекту; розвиток здатності до формулювання логічних висновків; формування критичного мислення для підбору методів дослідження та написання якісної методології проекту тощо. Зрозумілим стає, що для виконання наукового навчального проекту потрібно залучати весь спектр навчальних дисциплін (формування їхнього змісту відповідно до розвитку дослідницьких умінь), включення методів наукової діяльності у повсякденне навчання студента, тобто, плануючи освітній процес підготовки фахівця, варто інтенсивно застосовувати систему

дослідницьких завдань та методів – запроваджувати систему навчання на дослідницькій основі.

Звісно, нами передбачено та описано лише один із шляхів переходу до навчання на дослідницькій основі. Повертаючись до початку нашої розвідки, зауважимо, що беззаперечна ефективність переходу до навчання на дослідницькій основі аргументована іще таким фактом: відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» передбачена підготовка фахівців за освітнім рівнем «магістр» за двома напрямками – освітньо-професійною та освітньо-науковою програмами. Це означає, що студент, закінчивши бакалаврат, для себе може обрати або лише професійну підготовку, або підготовку за професійно-науковим напрямком. У цьому і полягає перспективність упровадження навчання на дослідницькій основі, оскільки передбачаємо, що на бакалаврському рівні всі студенти навчаються за системою навчання на дослідницькій основі, яке сприяє їхньому професійному становленню, проте не кожен студент зобов'язаний у подальшому займатися науковою діяльністю і розвивати свої науково-дослідницькі здібності.

Підсумовуючи, зауважимо, що навчання на дослідницькій основі має свої беззаперечні переваги та може бути поєднаним із багатьма іншими методами, які застосовуються під час освітнього процесу – проблемно-пошуковим, розвитком критичного мислення, брейнстормінгом, тренінгами тощо. Проте усі вони мають підпорядковуватись загальній меті – формуванню компетентностей майбутнього фахівця для ефективної професійної, суспільної діяльності. Комплексно це можна зробити у рамках конкретної функціональної системи. Такою системою ми передбачаємо навчання на дослідницькій основі, яке охоплює увесь спектр освітніх дисциплін та проходить стрижнем через систему ступеневої підготовки особистостей нової формації.

Перспективність подальших наукових розвідок у пропонуваній царині убачаємо через розробку та обґрунтування системоутворювальних чинників та принципів навчання на дослідницькій основі у практиці сучасного вишу.

Список використаної літератури

- 1. Батечко Н. Г.** Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. : 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти» / Н. Г. Батечко. – К., 2016. – 44 с.
- 2. Ноздріна Л. В., Яшук В. І., Полотай О. І.** Управління проектами: підруч. / [за заг. ред. Л. В. Ноздріної]. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
- 3. Прийма С. М.** Теоретико-методологічні засади проектування і функціонування системи відкритої освіти дорослих в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Сергій Миколайович Прийма ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2015. – 488 с.
- 4. Прошкін В. В., Прошкіна І. О.** Навчання, засноване на дослідженнях:

від ідеї до реалізації / В. В. Прошкін, І. О. Прошкіна // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – №1 (298). – Ч.1. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. – С. 94 – 100. **5. Федірчик Т. Д.** Теоретико-методичні засади розвитку педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи в процесі науково-педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : спец. : 13.00.04 / Тетяна Дмитрівна Федірчик ; Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2016. – 452 с. **6. Baldwin, G.** (2005). The teaching research nexus: How research informs and enhances learning and teaching in the University of Melbourne. Melbourne: The University of Melbourne. Available in electronic form from: <http://www.cshe.unimelb.edu.au>. **7. Blackmore, P** and Fraser, M. (2007). Researching and teaching: Making the link. In P. Blackmore & R. Blackwell (Eds.), Towards strategic staff development in higher education (pp.131-141). Maidenhead, UK: McGraw-Hill International. **8. Green, A.** GIHE good practice on research-based learning. Available in electronic form from: https://www.griffith.edu.au/learning-futures/pdf/gihe_tipsheet_web_rbl.pdf/. **9. National Research Council.** (2002). Scientific research in education. Committee on Scientific Principles for Education Research. Shavelson, R.J. and Towne, L., Editors. Center for Education. Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington DC: National Academy Press. 188p. **10. Thomas, J.W.** (2000). A review of research on project-based learning. 45p.

Павлюк Р. О. Стратегічні напрямки переходу до навчання на дослідницькій основі

У статті визначено перспективність переорієнтації сучасної системи освіти України від відтворювального навчання до навчання на дослідницькій основі. Проаналізовано сучасні зарубіжні дослідження з питань організації навчального процесу на дослідницькій основі та визначено, які переваги така система може надати майбутньому фахівцеві. Окрім того, визначені методи навчання, які можуть бути ефективними при організації навчання на дослідницькій діяльності. Одним із таких методів визначено проектне навчання із написанням та презентацією студентом навчального наукового проекту. Зазначено, що такий навчальний науковий проект може виконуватись на основі вивчення декількох дисциплін на основі інтердисциплінарності. Закцентовано увагу на обов'язковому застосуванні методів науково-дослідницької діяльності під час вивчення всіх дисциплін, які передбачені освітньою програмою. Узагальнено основні переваги навчання на дослідницькій основі у професійній підготовці майбутнього фахівця та формуванні його ключових компетентностей.

Ключові слова: навчання на дослідницькій основі, навчальний науковий проект, методи навчання, форми організації освітнього процесу, науково-дослідна діяльність.

Павлюк Р. А. Стратегические направления перехода к обучению на исследовательской основе

В статье определена перспективность переориентации современной системы образования Украины от воспроизводительного обучения к обучению на исследовательской основе. Проанализированы современные зарубежные исследования по вопросам организации учебного процесса на исследовательской основе и определено, какие преимущества такая система может предоставить будущему специалисту. Кроме того, определены методы обучения, которые могут быть эффективными при организации обучения на исследовательской деятельности. Одним из таких методов определено проектное обучение с написанием и презентацией студентом учебного научного проекта. Отмечено, что такой учебный научный проект может выполняться на основе изучения нескольких дисциплин, на основе интердисциплинарности. Акцентируется внимание на обязательном применении методов научно-исследовательской деятельности при изучении всех дисциплин, предусмотренных образовательной программой. Обобщены основные преимущества обучения на исследовательской основе в профессиональной подготовке будущего специалиста и формировании его ключевых компетентностей.

Ключевые слова: обучение на исследовательской основе, учебный научный проект, методы обучения, формы организации образовательного процесса, научно-исследовательская деятельность.

Pavliuk R. Strategic Directions of Transition to Research-based Training

The perspective of modern reorientation of the education system of Ukraine from reproductive education to research-based training is done in the article. Modern foreign researches on the problem of organization of educational process on the basis of research are analysed and determined the benefits of such a system could provide future professionals.

In addition, there were defined teaching methods that can be effective in the organization of research-based training. One of the methods is specified as project study with making and presentation of academic research project by the student. It is noted that this academic research project can be carried out by studying of several subjects based on interdisciplinary. The attention is focused on the usage of research methods in the study of all disciplines provided by educational program.

It was summarized main advantages of research-based learning in the training of future specialists and formation of their core competencies. Also we are sure that research-based training must be combined with many other methods used in the educational process - problem-search, development of critical thinking, brainstorming, training etc. But they all have to submit to the common goal - the formation of future specialists' competencies for effective professional, social activities. Comprehensively this can be done within a

particular functional system. Such a system we predict research-based training that covers the full range of educational courses and passing through a system of staged training of personalities of new formation.

Key words: research-based training, academic research project, teaching methods, forms of organization of educational process, scientific and research activities.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Прошкін В. В.

УДК 378.147:004.73

О. М. Прізюк, К. М. Котеленець

**ДОСВІД РОБОТИ СЛУЖБИ ПІДТРИМКИ ЯК ОДИН
ІЗ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ**

В епоху розвитку інформаційного суспільства, серед найсучасніших освітніх технологій можна назвати дистанційне навчання, яке набиравало обертів розвитку ще наприкінці ХХ століття та сьогодні є всесвітньо поширеним явищем. Наразі спостерігається перерозподіл світового освітнього простору, де дистанційне навчання займає лідируючі позиції. Це пов'язано, перш за все, з тенденцією глобалізації, наслідком якої є виникнення мобільності студентів та викладачів, відкритих освітніх стажувань за кордоном тощо. Таким чином виникає нова освітня парадигма – відкрита система освіти, яка була реакцією національних держав на виклик глобалізації. По-друге, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які вимагають від освітян постійного саморозвитку, вдосконалення старих та здобуток нових знань та навичок, використання нових підходів та методів в навчанні тощо. Завдяки дистанційним технологіям, стало можливим навчання студентів віддалено.

Саме гібридна війна у Донбасі підштовхнула евакуйований Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (ЛНУ імені Тараса Шевченка) шукати нові форми навчання, адаптуватись до нової форми організації навчального процесу: комбінованої або змішаної (blended learning). Синтезувавши світовий досвід провідних університетів та подолавши деякі організаційні проблеми, альма-матер має дійову систему змішаної освіти. Адаптувавшись до нових умов, лабораторія дистанційного навчання стикалась з безліччю проблем, однією з яких є створення служби підтримки. Аналіз доступних світових платформ дистанційної освіти свідчить, що в європейських університетах існує